

Araştırma Makalesi / Research Article

Katılım Sigortacılığında Reasürans (Retekafül) Uygulamaları Üzerine Bir İnceleme

Nuriye VAROL GÖNEN¹ Muharrem UMUT²

<u>Gönderim Tarihi</u>	<u>Kabul Tarihi</u>
<u>30.11.2022</u>	<u>12.01.2023</u>

Önerilen Atıf / Suggested Citation: Varol Gönen, N., & Umut, M. (2023). Katılım Sigortacılığında Reasürans (Retekafül) Uygulamaları Üzerine Bir İnceleme. *Bankacılık ve Finansal Araştırmalar Dergisi*, 10(1), 69-83.

Öz

Bir yardımlaşma yöntemi olan sigorta, İslam dininin emir ve yasaklarına (şer'i kurallara) uygun yapıldığı zaman tekaful yani katılım sigortacılığı olarak adlandırılmaktadır. Tekaful, "dayanışma" anlamına gelmekte olup, Arapça kökenli bir kelime olan kefaletten türemiştir. Bu sigorta türü İslam dünyasında çeşitli ülkelerde, farklı yorumlarla uygulanmaktadır. Tekaful sigortacılığını uygulayan şirketler üzerine almış oldukları riskleri aynı reasürans işleminde olduğu gibi retakafül şirketlerine devredebilmektedir. Bu çalışmanın amacı retakafülün reasüranstan ayrılan taraflarını ve son yıllardaki gelişimini incelemek ve belirlemektir. Bir diğer amacı ise mevcut retakafül uygulamasının sigortacılık sektöründe oynadığı rolü vurgulamaktır. Çalışmada retakafül kavramı ve önemi açıklanmış ardından retakafül yöntemlerinin ana hatları çizilerek incelenmiştir. Bu çalışma, sigorta ve reasürans sektörü ile tekaful ve retakafül ile ilgili mevcut literatür ve araştırma eksikliğine katkıda bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tekaful, Retakafül, Sigorta

Jel Kodlar: G22

An Examination on Reinsurance (Retakaful) Practices in Participation Insurance

Abstract

Insurance, which is a method of cooperation, is called takaful, that is, participation insurance, when it is made in accordance with the orders and prohibitions of the religion of Islam (shar'i rules). Takaful means "solidarity" and is derived from an Arabic word, surety. This type of insurance is applied in various countries in the Islamic world with different interpretations. Companies applying takaful insurance can transfer the risks they have taken to retakaful companies, just like in reinsurance transactions. The aim of this study is to examine and determine the aspects of retakaful that differ from reinsurance and its development in recent years. Another aim is to emphasize the role of the current retakaful practice in the insurance sector. In the study, the concept of retakaful and its importance were explained and then the outlines of the retakaful methods were drawn and examined. This study adds to the current lack of literature and research on the insurance and reinsurance sector, takaful and retakaful.

Key Words: Tekaful, Retakaful, Insurance

Jel Cods: G22

¹ Arş. Gör., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Yüksekokulu, Sigortacılık Bölümü, nuriye.varol@hbv.edu.tr, 0000-0001-9159-5983

² Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Yüksekokulu, Sigortacılık Bölümü, muharrem.umut@hbv.edu.tr, 0000-0002-9213-1440

1. Giriş

Yaşamımızdaki riskler gittikçe artmakta iken bu risklere karşı önlem almak artık kaçınılmaz hale gelmiştir. Bireyler ve işletmeler her an bu risklerden biriyle ya da birkaçıyla karşı karşıya kalarak ekonomik anlamda ciddi kayıplar yaşayabilmektedir. Bu kayıplar ya da zararlar bazen bireyin evi, aracı gibi bir mal olurken bazen bedeni zarar ya da üçüncü şahsa verilen zarar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bahsedilen bu riskleri önlemek ya da risk gerçekleşirse zararlarını azaltmak adına önlem almak ve bireysel tasarruf yapmak gibi yöntemler kullanılabilir. Bu yöntemler risk yönetiminde etkili olmakla birlikte tek başına yeterli değildir. Risklerin oluşmasını önlemek ve sonuçları ile başa çıkmak için günümüzde risk yönetiminin en modern yöntemi olan sigorta ile desteklemek önemlidir. Sigorta riskin oluşmasını engellemek değil risk oluştuğunda olumsuz sonuçlarının aynı risk altında bulunan diğer kişiler arasında dağıtılmasını ve riskin devredilmesini sağlamaktadır. Sigorta, bu yönüyle bireylerin ve işletmelerin zarar sonrası ekonomik anlamda çöküntüye uğramalarını önleyerek en az hasarla bu süreci atlattıklarına yardımcı olmaktadır. Bu işlem yapılırken riskini devreden tarafa sigortalı, riski devralan tarafa ise sigortacı (sigorta şirketi) adı verilmektedir. Sigorta şirketi belli bir prim karşılığında zarar oluşturma ihtimali olan riski sigortalıdan devralmaktadır.

Özünde bir yardımlaşma yöntemi olan sigorta, İslam dininin emir ve yasaklarına uygun yapıldığı zaman tekafül yani katılım sigortacılığı olarak adlandırılmaktadır (Umut ve Akkurt, 2022, s. 14). Dayanışma anlamına gelen tekafül, Arapça kökenli bir kelime olan kefaletten türemiştir. İslam dünyasında çeşitli ülkelerde, farklı yorumlarla uygulanmaktadır (Yıldırım, 2014, s. 50). Tekafül sigortacılığını uygulayan şirketler üzerine almış oldukları riskleri aynı reasürans işlemi olduğu gibi retekafül şirketlerine devredebilmektedir. Risklerin dağıtılmasına yardımcı olan retekafül şirketlerinin sayısı ve kapasitesinin artması tekafül şirketlerinin de risk kabul kapasitelerini artıracaktır. Bu nedenle retekafül piyasasının gelişmesine yönelik alınan önlemler hem katılım sigortasının hem de bu sigortanın sunulduğu pazarın büyümesi için elzemdir.

Bu kapsamda retekafül piyasasının mevcut durumu ve retekafül uygulamaları incelenerek piyasanın gelişmesine yönelik öneriler sunulması önemlidir. Bu itibarla çalışmada retekafül uygulamasının reasüranstan ayrılan yönlerinin belirlenmesi ve retekafülün son yıllardaki gelişiminin ortaya konulması amaçlanmıştır. Ayrıca çalışmada ilk olarak konuya ilişkin literatür araştırılmış ve mevcut çalışmalar ortaya konulmuştur. Ardından, reasüransın tanımı ve öneminden bahsedilerek sözleşme yapılarına değinilmiş ve bir İslami reasürans uygulaması olan retekafülün tanımı yapılarak, geleneksel bir sigorta işlemi olan reasürans uygulamalarından ayrılan tarafları, şirket ve sözleşme yapıları incelenerek belirlenmiştir. Son olarak, tekafül ve retekafül piyasasına ilişkin son yıllardaki veriler incelenerek yorumlanmış ve bu piyasanın gelişimine yönelik önerilerde bulunulmuştur.

2. Literatür Araştırması

Konuyla ilgili olarak ULAKBİLİM, EBSCOhost, SCOPUS, EMERALD JSTOR gibi uluslararası veri tabanlarında literatür araştırması yapılarak katılım sigortacılığında reasürans (retekafül) uygulamaları ve sözleşme yapıları incelenmiş ve bu konuda yapılmış çalışmaların varlığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Retekafül uygulamasına ilişkin çalışmalar aşağıdaki gibidir.

El Attar ve El Hachloufi (2022) bir tekafül şirketinin teknik fazlasını ve tekafül katkılarını en üst düzeye çıkarmak, uygun bir retekafülün optimal seçimini belirlemek ve aktüeryal bir tekafül modeli sunmak amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Söz konusu aktüeryal model, tekafül ve İslami finansa yüksek katma değerli destek sağlamaya olanak tanımaktadır. Çalışmada, etkili bir İslami sigorta ürününün seçiminin, tekafül operatörünün benimsediği stratejiye, (tekafülün türü, fiyatlandırma, gözlenen deneyim ve istatistik vb.) retekafülün şekline ve katılımcıların davranışlarına bağlı olduğu belirtilmiştir.

Yusof, Ismail ve Ahmad (2022) yapmış oldukları çalışmada, şeriat alimleri, düzenleyici, tekafül ve İslami sermaye piyasası uygulayıcılarından oluşan seçilmiş sektör uzmanlarıyla yapılan görüşmelerden elde edilen birincil verileri kullanarak bir inceleme yapmışlardır. İnceleme sonucunda, tekafülün menkul kıymetleştirme yoluyla çoğaltılması, geri ödeme ve sermaye yönetiminin geliştirilip uygulanması ve ileriye dönük gelişimler için öneriler sunulmuştur.

Alshammari, Altarturi ve Alokla (2021) ise seçilmiş ülkelerde tekafül ve retekafül pencerelerinin düzenleyici gelişmelerini incelemişlerdir. Endonezya, Nijerya, Pakistan ve Türkiye gibi bazı ülkelerin incelendiği çalışmada, finansal katılımın teşvik edilmesi, yeni bir pazar segmentinden yararlanılması ve rekabet gücünün artırılması dahil olmak üzere belirli hedeflere ulaşmak için bir iş modeli olarak tekafül ve retekafül pencere işlemlerinin benimsendiği belirlenmiştir.

Ismail, Yusof ve Ahmad (2021) ise çalışmalarında retakafül uygulamasının maliyet etkinliği ve verimliliğini artırmak amacıyla bir inceleme yapmışlardır. Araştırma sonucunda, tekafül operasyonunun kurumsal risk yönetiminin kritik bir bileşeni olarak retakafülün daha iyi yönetimi, katılımcı risk fonunun finansal pozisyonunun desteklenmesine yardımcı olduğu belirlenmiştir.

Ali ve Markom (2021) retakafülün sektördeki rolü ve potansiyelini belirlemek için bir inceleme yapmışlardır. Araştırma verileri birincil ve ikincil kaynaklardan toplanmıştır. Yapılan inceleme sonucunda, şeriat alimlerinin kararının, zarurete dayalı retakafül endüstrisinin potansiyelini artırmada önemli rol oynadığı tespit edilmiştir.

Nuhtay ve diğerleri (2014) yapmış oldukları çalışmada, retakafülün tarihsel gelişimini, şeriatını ve operasyonel yönlerini incelemiş ve detaylandırmıştır.

Ismail (2013) çalışmasında diğer çalışmalardan farklı olarak hem nitel hem de nicel yaklaşımı benimsemiştir. Çalışmada, sigorta, reasürans, tekafül ve retakafül ile ilgili çeşitli teorik temeller gözden geçirilmiş ve Bank Negara Malaysia'nın tekafül ve sigorta ile ilgili yayınlanmış verilerinin analizi ve tekafül operatörleri ile yapılandırılmış görüşme anketi yapılmıştır. Çalışma sonucunda, mevcut retakafül uygulamalarındaki eksikliğin giderilmesi, tekafül risk fonunun güçlendirmesi ve tekafül endüstrisinin ilerlemesinin önerilen retakafül havuzunun oluşturulmasıyla giderilebileceği belirlenmiştir.

Yusuf (2011) ise yapmış olduğu çalışmada Malezya'daki retakafül uygulamalarını incelemiş ve retakafül işlemindeki ilkeler ile retakafülün önemi açıklanmıştır. Çalışmada ayrıca, şeriat ilkelerine en uygun işletim modellerinin seçilmesi konusuna ve İslam alimleri çevresi içindeki farklı bir düşünce ekolüne dayanan işletim modellerine ilişkin birkaç meselede tartışılmıştır.

Literatür incelendiğinde Türkiye'de tekafül ve retakafül sigorta piyasası ile ilgili çalışmaların oldukça sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle çalışmanın retakafülün mahiyeti, türleri ve yapılarının anlaşılması ve kapsamının genişletilmesine ilişkin ihtiyacın vurgulanması ve bu hususta zincirin (katılımcı, tam katılım şirketi ve retakafülde oluşan zincir) retakafül ile tamamlanabilmesi için ihtiyaç ortaya konularak literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

3. Reasüransın Önemi, Tekniği ve Sözleşme Yapıları

3.1. Reasüransın Tanımı ve Önemi

Sigorta en basit haliyle bir kimsenin para ile ölçülebilir bir menfaatinin güvence altına alınması işlemidir. Bu işlem ile birlikte sigortalı kimse menfaati üzerinde oluşabilecek riskleri bir sigortacıya yani sigorta şirketine devretmektedir. Devredilen risklerin meydana gelmesi durumunda ödenen tazminatlar bazen küçük tutarlar (hasarlar) olurken bazen de tek bir şirketin karşılayamayacağı tutarlara ulaşabilmektedir. Dolayısıyla risklerin tamamının tek bir şirket üzerinde tutulması şirketin devamlılığı için oldukça riskli bir durumdur. Bu riskli durumun olumsuz sonuçlarını azaltmak için sigorta şirketleri aldıkları risklerin belirli bir kısmını reasürans şirketi denilen başka bir sigorta şirketine devretmekte bir kısmını ise kendi üzerlerinde tutmaktadırlar (Özcan ve Yıldırım, 2021, s. 3). Yapılan bu devir işlemine reasürans adı verilmektedir.

Reasürans, 25/06/1927 tarihinde kabul edilen 160 sayılı “Mükerrer Sigorta İhisi Hakkındaki Kanun” da “mükerrer sigorta” olarak ifade edilmektedir. Türk Ticaret Kanunu Sigorta Hukuku ile ilgili altıncı kitabında (1403. madde) ise “Sigortacı, sigorta ettiği menfaati, dilediği şartlarla, tekrar sigorta ettirebilir” ifadesi yer almaktadır. Bu ifade doğrultusunda reasürans, sigortanın ikinci kez sigortalanması yani yeniden sigorta edilmesi olarak tanımlanabilir.

Sigortanın işlevleri arasında yer alan ve oldukça önemli olan risk transferi sigortalı için olduğu kadar sigorta şirketleri içinde önemlidir. Şirketler reasürans işlemi ile birlikte risklerini transfer etmekte ve risk kabul kapasitelerini arttırmaktadır. Prim gelirleri ile doğru orantılı olan reasürans işlemi, şirketlerin yüksek prim üretimi ile farklı risklere teminat vermelerine imkan sağlamaktadır. Reasürans, tamamen teknik bir amaca sahip olmakla birlikte, bir sigorta şirketinin olası kayıpları ve sahip olduğu tehlikeleri azaltmak için kullandığı bir araçtan ziyade, sigorta şirketinin üzerine almış olduğu risklerin maddi sonuçlarını taşımasını kolaylaştırmaktadır.

3.2. Reasüransın Sözleşmesi

Reasürans şirketlerinin Türkiye'deki teşkilatlarının kuruluşuna, ruhsat işlemlerine, teşkilat ve yöneticilerine, ana sözleşme değişiklikleri ve hisse devirlerine, sigorta primlerinin tahsiline, ilan ve reklamlarına, birleşme,

devir, portföy devri ve tasfiyelerine ilişkin usul ve esaslar (2007) ”Sigorta Şirketleri ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esaslarına İlişkin Yönetmelik” ile düzenlenmiştir.

Reasürans sözleşmesi, taraflardan biri olan reasürörün, prim karşılığında, diğer taraf olan sedan şirkete, sigorta veya reasürans taleplerine maruz kalma rizikosuna karşı koruma sağlamayı üstlendiği sözleşme olarak tanımlanabilmektedir (Ünan, 2020, s. 14).

3.2.1. Reasürans Sözleşmesinin Tarafları

Reasürans işleminde, sigorta şirketi üzerine almış olduğu risklerin belli bir yüzdesini, ödenecek olan belli bir ücret (komisyon) karşılığında başka bir şirkete aktarmaktadır (Özbolat, 2020, s. 224). Bu işlem yapılırken kurulacak olan sözleşmede iki taraf yer almakta olup taraflardan biri riskini devreden sigorta şirketi yani sedan diğeri ise riski devralan reasürans şirketi yani reasürördür.

Sedan olarak adlandırılan sigorta şirketi riski kabul eden ve sigortalıya karşı tazminat ödeme yükümlülüğü altına giren ilk sigortacıdır. Reasürans işlemlerinde riskin bir kısmını devreden şirket olarak da tanımlanmaktadır. Reasürör ise sigorta şirketine yani sedan şirkete reasürans güvencesi veya koruma sağlayan reasürans şirkettir. Sözleşmenin tarafları olan sedan ve reasürör sözleşmede açık olarak belirtilmelidir. Yapılan reasürans sözleşmelerin de birden fazla sedan şirket olabileceği gibi birden fazla reasürans şirketi de olabilmektedir. Sözleşmede birden fazla reasürörün bulunması durumunda, reasürörden biri lider olarak seçilmekte ve genellikle sözleşme şartlarını seçilen lider reasürör belirlemektedir. Diğer reasürörler ise, lider reasürörün belirlemiş olduğu şartları kabul ederek anlaşmaya iştirak etmektedir.

3.2.2. Reasürans Sözleşmesinin Kapsamı

Daha önce sigorta teminatı verilen bir riskin başka bir sigorta veya reasürans şirketine devredilmesini sağlayan reasürans sözleşmesi, özel bir sigorta sözleşmesi olmakla birlikte riski devralan sigorta şirketinin üzerindeki riski kısmen veya tamamen devretmesine imkan tanımaktadır.

Reasürans sözleşmesi iki taraflı bir sözleşme olup sigorta şirketleri (sedan şirket) için teminat veya koruma niteliğindedir. Bu sözleşme hem sedan şirkete hem de reasürör şirkete borç yükleyen bir sözleşmedir (Özbolat, 2020, s. 232). Sigorta şirketinin hangi riskleri devrettiğini reasürans sözleşmesinde belirtmesi gerekmektedir. Devredilecek risklerin sigortalı olabilir olması gerekli olup bu risklerin devri reasürans anlaşması ile yapılmalıdır.

Reasürans sözleşmelerinin kapsamı anlaşmaya göre farklılaşabilmektedir. Bazı reasürans sözleşmelerinde sadece belli branşlar kapsama alınırken bazılarında branşlar içinde muafiyet uygulaması veya belli limitlerle sınırlamalar getirilebilir. Sözleşme içerisinde riskin gerçekleşeceği coğrafi sınırlar, sözleşmenin süresi, devredilen riskler karşılığında ödenen primler ve reasürans komisyonu da belirtilmelidir. Tüm bu şartlar belirlendikten sonra tarafların, üzerinde anlaşmaya varılan hususları belgelendirmesi için işbirliği yapması ve sözleşmenin makul olan en kısa sürede belgelendirilmesi konusunda çaba göstermesi gerekmektedir (Ünan, 2020, s. 6).

3.2.3. Reasürans Sözleşmesinin Türleri

Sigorta şirketleri reasürans anlaşması yaparken, reasürans şirketleri ile çeşitli teknik sözleşmeler yapmaktadırlar. Reasürans uygulamaları, hem tarihi süreç boyunca hem de sektörde oluşan ihtiyaçlara bağlı olarak çeşitlilik göstermiştir. Ayan (2020, s. 1005) yapmış olduğu çalışmada reasürans anlaşmalarını ihtiyari reasürans, trete reasürans, karşılıklı iş alış-verişi ve pool anlaşmaları şeklinde dört temel başlık altında sınıflandırmıştır.

Bu anlaşmalar arasında yer alan ihtiyari reasürans en eski reasürans anlaşması türü olmakla birlikte isteğe bağlı reasürans olarak da bilinmektedir. Bu reasürans türünde sedan şirket yazmış olduğu poliçeler aracılığıyla üzerine almış olduğu risklerin belirli bir bölümünü istediği reasüröre vermek konusunda serbesttir. Aynı şekilde reasürör de kendisine teklif edilen ve devredilmek istenen riskleri kabul edip etmeme konusunda serbesttir (Ererdi, 1983, s. 10).

Bir diğer anlaşma türü olan trete reasüransında ise süreç farklı işlemektedir. Trete reasüransında sedan şirket tarafından devredilecek tüm riskler reasürör şirket tarafından (otomatik olarak) kabul edilmektedir. Bu ifade doğrultusunda otomatik reasürans olarak da bilinen bu reasürans türünde taraflar arasında yapılan anlaşmayla, işin niteliği, limiti, komisyon oranı gibi alışverişin tüm esasları belirlenmekte ve bu esaslar dahilinde kabul otomatik olarak gerçekleşmektedir (Nomer ve Yunak, 1998, s. 18).

Trete reasüransın iki türü bulunmakla birlikte bunlarda ilki orantılı (bölüşmeli) reasürans, ikincisi ise orantısız (bölüşmesiz) reasürans olarak adlandırılmaktadır. Riskin gerçekleşmesi sonucunda yapılması gereken ödeme süreçleri bu anlaşma türlerine göre farklılaşmaktadır. Bölüşmeli trete reasüransında reasürans şirketi anlaşmada belirtilen orana göre ödeme yaparken bölüşmesiz trete reasüransında ödemenin belli bir tutarı aşması halinde ödeme gerçekleştirilmektedir. Bölüşmeli reasürans da kendi içerisinde iki temel biçimde uygulanmaktadır. Kotpar ve eksedan olarak uygulanan bu iki anlaşma türü incelendiğinde, ilgili branşın bütün işleri üzerinde belirli bir oranda hesaplanan kısmının reasüröre aktarılması istendiğinde kotpar, sigorta şirketinin saklama (konservasyon) payını aşan kısımlarının reasüröre devredilmesi istendiğinde ise eksedan anlaşmasının yapıldığı görülmektedir (Nomer ve Yunak, 1998, s. 18-19).

Bir diğer yöntem reasürans şirketiyle sigorta şirketi arasında yapılan karşılıklı iş alış-verişi olarak ortaya çıkmaktadır. Burada işlerini otomatik yolla reasürans şirketine devreden şirket, verdiği iş karşılığında, kendisine aynı nitelikte ve hacimde işin verilmesini istemektedir (Özbolat, 2020, s. 238).

Sigorta şirketleri üzerlerine meydana geldiğinde büyük hasarlar oluşabilecek riskler de alabilmektedir. Deprem, sel-su baskını, uçak kazası gibi riskleri taşıyan şirketler bir diğer reasürans anlaşması türü olan havuz (pool) anlaşması yapmaktadırlar (Özbolat, 2020, s. 238). Bir diğer ismi ile "pool anlaşmaları", şirketlerin belli risklerini belli oranı aşan kısımlarını havuza devretmesi olarak bilinmektedir.

4. Katılım Sigortacılığında Reasürans (Retekafül) Uygulamaları

4.1. Retekafül Tanımı ve Önemi

Tekafül, yardımlaşma usulüyle yapılan bir sigorta yöntemidir ve Türkiye’de katılım sigortası olarak tanımlanmaktadır (Üstün, 2014, s. 11). İslam dininin emir ve yasaklarına dayanan tekafül bir diğer kullanım adı olan katılım sigortacılığı olarak da bilinmektedir. Tekafül, "dayanışma" anlamına gelmekte olup, Arapça kökenli bir kelime olan kefaletten türemiştir. İslam dünyasında çeşitli ülkelerde, farklı yorumlarla uygulanmaktadır (Yıldırım, 2014, s. 50-51).

Retekafül ise, bir tekafül (katılım) sigorta şirketinin tekafül kapsamı nedeniyle kendisini kayıp veya yükümlülüğe karşı korumak için yaptığı sözleşme olarak tanımlanmaktadır. Bir başka deyişle retekafül, tekafül şirketi tarafından üstlenilen sigortalı risklerinin bir kısmının retekafül şirketi ile paylaşmak için kullanılan bir risk yönetim aracıdır. Retekafül kavramı reasürans kavramına benzemekte olup retekafül uygulaması, tekafül sigortacılığıyla toplanan risklerin daha büyük şirketlerle paylaşılması ve riskin dağıtılmasıdır. Retekafülün amacı, risklerin ortaya çıkmasından kaynaklı tekafül fonları üzerinde oluşabilecek mali etkiyi azaltmak veya hafifletmek için tekafül operatörlerine teminat sağlamaktır (Ahmad, Mahbob, ve Ayub, 2016, s. 171). Dolayısıyla konvansiyonel sigortacılıktaki reasürans işlemine benzer şekilde katılım sigortacılığında retekafül işlemi yapılmaktadır.

Retekafül, tekafül şirketlerinin ve tüm sektörün istikrarını sağlayan reasürans sektörüne İslami bir alternatiftir. Retekafül operatörleri, tekafül operatörleri ile doğrudan ve yakın bir bağlantıya sahip olmakla birlikte, retekafül piyasasının başarısı ve devamlılığı, tekafül piyasasının refahına ve gelişimine bağlıdır (Billah, GhulamAllah, ve Alexakis, 2019). Retekafül, tekafül sektörünün genel gelişiminde kritik bir rol oynamakta olup retekafül desteği olmadan tekafül sisteminin ayakta kalması mümkün görülmemektedir. Retekafül, tekafül şirketini olumsuz finansal stresten korumak ve varlığını sürdürmek için bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır (Asafa ve Archer, 2018). Ana işlevi tekafül piyasasında bir kurumsal risk yönetim fonksiyonu olan retekafül, risklerin yayılmasını sağlamakta sigorta ve tekafül sektörüne çeşitli faydalar sağlamaktadır. Söz konusu faydalar arasında (Ismail, Yusof, ve Ahmad, 2021, s. 36-37):

- Retekafül, sermayenin sağlanmasında araçsal olarak rol oynamaktadır. Bu sayede tekafül şirketi daha büyük ve daha karmaşık riskleri retekafül operatörünün yüksek sermaye kapasitesinden yararlanarak bünyesine alabilmekte ve sigortalama kapasitesini artırmaktadır.
- Retekafül, tekafül operatörünün risk portföyünü optimize etmesine ve homojenleştirmesine yardımcı olmaktadır.
- Yeni kurulan tekafül işletmecilerinin piyasaya güvenli ve emin bir şekilde girmelerine imkan sağlamaktadır.
- Retekafül, tekafül sektörünün gelişmiş güvenliğini ve uzun vadeli istikrarına katkı sunmaktadır.
- Tekafül işletmecisinin finansal ve teknik kapasitesinin ötesinde daha karmaşık riskleri bünyesine almasına ve retekafül operatörünün geniş bilgi birikiminden ve uzman sigortacılığından yararlanmasına imkan tanımaktadır.

- Retekafül küresel doğası gereği, risklerin coğrafi sınırların ötesine yayılmasını sağlamakta ve bir şirketin pazar veya ekonomideki kayıplarının etkisinin azalmasını sağlamaktadır.
- Retekafülde riskler doğrudan tekafül operatöründen retekafüle ve retrotekafüle kadar piyasada verimli bir şekilde dağıtılabilmektedir.
- Retekafülün artan rolüne paralel olarak retekafül operatörlerinin pazara diğer katma değerli hizmetleri sağlaması yer almaktadır. Bunlar arasında:
 - Birleşme ve satın almaların kolaylaştırılması,
 - Teknolojinin geliştirilmesi,
 - Uzmanlığın geliştirilmesi,
 - Yeni pazarlara erişimin kolaylaştırılması,
 - Ürün geliştirmeyi, kıyaslamayı, trend ve pazar analizini kolaylaştırmak için değerli veriyi sağlaması yer almaktadır.

4.2. Retekafül-Tekafül Şirket Uygulamaları

İslami şartlara uygun olarak yapılması gereken ve geleneksel sigorta sisteminden ayrı tutulması gereken tekafül sisteminde, retekafül uygulamasının da ayrıştırılması gerekmektedir. Bunun en önemli nedeni geleneksel sigorta sisteminde sağlanan reasürans ve fon değerlendirme sisteminin faiz, belirsizlik ve kumar içerdiği ve dini açıdan uygun olmadığı düşüncesidir (Dilek, 2019, s. 54).

Katılım sigortacılığında istenen ve gerekli olan sigorta şirketlerinde toplanan katkıların tamamının retekafül şirketine devredilmesidir. Ancak retekafül şirketinin olmaması ya da kapasitelerinin sınırlı olması durumunda zaruret prensibinden hareketle belli şartlarla tekafül şirketlerinin geleneksel reasürans şirketleriyle çalışmasına müsaade edilmektedir.

Uygulamada retekafül işlemleri, reasürans işlemlerinin İslami prensiplere göre yapılması işlemidir. Retekafül işlemleri, temel olarak müşareke (ortak sermaye yatırımı) prensibine dayalıdır. Bu prensip altında sigortacı ve reasürör önceden belirlenmiş bir oran üzerinde tüm kazançları veya kayıpları paylaşmada ve tüm haklar ve harcamalarda ortak bir sorumluluğa sahip olmaktadır (Kwon, 2007, s. 69).

Dünyada ilk retekafül şirketi “Sudan Reinsurance Company” olup 1979 yılında kurulmuştur. Bu şirketin kurulmasının ardından 1983 yılında Sudan’da “Sheikhan Takaful Company”, 1985 yılında Tunus’da “Best Re” kurulmuştur. Bu şirketlere benzer şekilde birçok retekafül firması kurulmuştur (Laçınbala ve Ünsal, 2019, s. 196). Kurulan bu şirketler tam retekafül şirketi olup bu şirketler dışında reasürans şirketleri bünyesinde ayrı bir pencere açarak katılım sigorta şirketlerine reasürans koruması sağlamışlardır. Bu şirketler arasında Swiss Re, Munich Re, Hannover Re gibi güçlü uluslararası reasürans şirketleri sayılabilmektedir. Pencere usulü hizmet veren şirketler sadece reasürans koruması sağlamamakta aynı zamanda katılım sigorta şirketlerine teknik destek de vermektedirler (Khairat, 2017, s. 68).

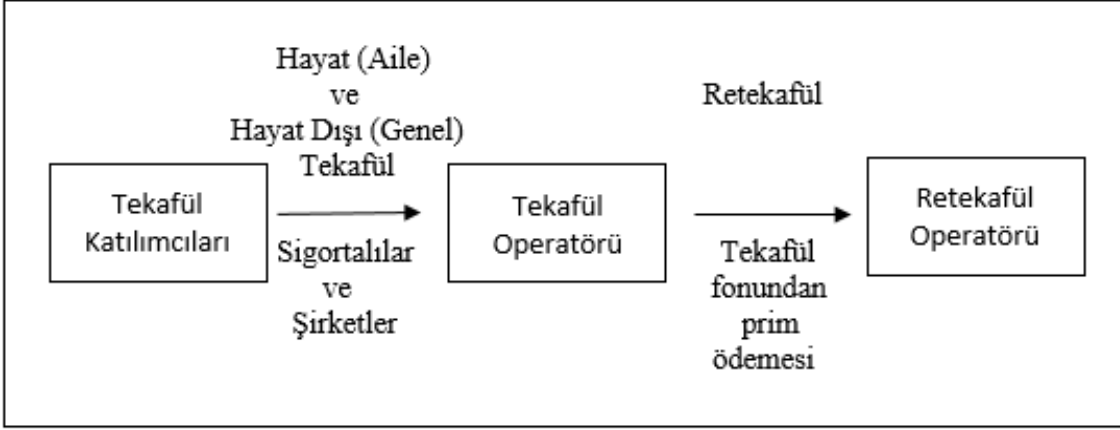
4.3. Retekafülde Taraflar ve Sözleşme Yapıları

Reasürans, “sigorta şirketleri için sigorta” kavramını ifade ettiği gibi, retekafül de “tekafül şirketleri için tekafül” anlamına gelmektedir (Mahbob, 2012). Bir tekafül şirketi, bir retekafül yönetim stratejisi oluşturmalı ve uygulamalıdır.

4.3.1. Retekafülde Taraflar

Retekafül sözleşmesinde taraflar, üzerine almış olduğu riskleri devreden tekafül operatörü ve riski devralan retekafül operatöründen oluşturmaktadır. Aşağıdaki şekilde hem tekafül hem de retekafül işleminin süreci yer almaktadır.

Şekil 1. Retekafülün İşleyişi

Kaynak: Improving the Takaful Sector In Islamic Countries, (COMCEC, 2019)

Bir retakaful sözleşmesinin kurulması için öncelikle tekafül katılımcılarının tekafül operatörleriyle risklerini paylaşarak bir katılım payı ödemeleri gerekmektedir. Katılımcı ve tekafül operatörü arasında bir anlaşma yapılmasının ardından tekafül operatörü üzerine almış olduğu risklerin bir kısmını retakaful operatörüne anlaşma yoluyla aktarmaktadır. Bu risk devri için tekafül operatörü, retakaful operatörüne katılımcılardan almış olduğu katılım payından bir prim ödemesi gerekmektedir. Bu sayede riskin belli bir kısmını devrederek hasar anında retakaful operatörü ile riskini paylaşmış olacaktır.

4.3.2. Retekafülde Sözleşme Yapıları

Retekafül sözleşme yapıları genel hatlar itibariyle reasürans sözleşmelerine benzemektedir.

- Asıl katılımcının, koşullar ne olursa olsun retakaful şirketine karşı hiçbir hakkı bulunmamaktadır.
- Retakaful şirketinin iflas etmesi halinde, devreden şirket sözleşme hükümlerine göre sorumlu olmaya devam etmektedir.
- Sedanın yani tekafül şirketinin iflas etmesi durumunda, retakaful şirketi yine de sözleşme hükümlerine göre sorumludur.
- Retakaful şirketinin asıl katılımcıların herhangi bir yanlış davranışına karşı sözleşmeden doğan bir hakkı bulunmamaktadır.

Retekafüldeki sözleşme yapıları incelendiğinde, sözleşme türlerinin reasürans anlaşmalarına benzer olarak ihtiyari ve trete olmak üzere iki grupta incelendiği görülmektedir. Geleneksel reasürans yönteminde olduğu gibi, sedan (tekafül şirketi) ile retakaful şirketi arasındaki retakaful anlaşması trete (otomatik) anlaşma veya isteğe bağlı olarak yapılabilir. Otomatik retakaful olarak bilinen ve özel bir fiyatlandırma mekanizması gerektirmeyen trete retakaful anlaşmasının her iki taraf içinde faydalı olduğu kabul edilmektedir. İhtiyari retakaful de ise her iki tarafında bir seçeneğe sahip olduğu isteğe bağlı bir anlaşma yöntemi bulunmaktadır (Yusuf, 2011, s. 23).

İhtiyari bir retakaful anlaşmasında retakaful şirketi, tekafül şirketi tarafından üstlenilen bireysel bir riski kapsamına almaktadır. Retakaful şirketi risklerin devredilen kısmını kabul etmek zorunda olduğu trete retakaful anlaşmasının aksine, isteğe bağlı bir anlaşma kapsamında devredilen riskleri kabul etme zorunluluğu yoktur (Htay, Arif, Soualhi, ve Zaharin, 2012).

İsteğe bağlı retakaful anlaşması, genellikle bir riskin bireysel olarak devredildiği bir geri ödeme yöntemi olarak tanımlanmaktadır. Bu ifade doğrultusunda tekafül şirketinin riski devretmesi zorunlu olmayacak olup benzer şekilde, retakaful operatörü de bu teklifi kabul veya ret konusunda özgür olacaktır. Kabul edilen anlaşmalarda retakaful operatörü üzerinden belirli bir komisyon tahsil edilecektir. Ayrıca talepler, retakaful operatörü tarafından kabul edilen riskle orantılı olacaktır (Merkin, 2013).

Bir diğer anlaşma türü olan trete retakaful anlaşması, tekafül tarafından devredilen her şeyin yer aldığı zorunlu bir sözleşme türüdür. Anlaşma, mutabık kalınan şartlar dahilinde retakaful operatörü tarafından kabul edilmektedir. Trete retakafulde ihtiyari retakaful düzenlemesinden farklı olarak, sözleşmenin tarafı olan retakaful operatörü için sözleşme süresince kapsama alınacak risk portförüne ilişkin tekafül şirketinin tam

açıklaması önemlidir. Bu retekafül yöntemi, Kota Payı Orantılı Anlaşma, Oransal Fazlalık Anlaşması, Zararın Fazlası Orantısız Anlaşma ve Zararı Durdur Orantısız Anlaşma şeklindedir (Frenz ve Soualhi, 2010).

Temel olarak, retekafül modelleri, her ikisinin de aynı şeyi uygulaması bakımından tekafül modeline benzemektedir (Frenz ve Soualhi, 2010). Tekafül şirketinin dikkat etmesi gereken husus, retekafül operatörünün konvansiyonel operatörlerin yoğun olduğu bir pazara bağlı faaliyet gösterip göstermedikleridir (Yusuf, 2011, s. 24).

Bir tekafül şirketinin, uygulayacağı retekafül düzenlemesinin seçimi için izlemesi gereken politika ve prosedürler aşağıda verilmiştir (Ismail, Yusof, ve Ahmad, 2021, s. 36).

- Tekafül fonlarının risk tolerans düzeyinin belirlenmesi,
- Tekafül fonlarının risk tolerans düzeyine uygun olarak elde tutma seviyesinin belirlenmesi,
- Risk toleransı ile ilgili olarak maruz kalınan riski yönetmek için en uygun retekafül türünün belirlenmesi,
- Tekafül operatörleri veya retekafül operatörlerinden oluşan panelin seçilmesi için kriterlerin belirlenmesi, (bu kriterler, risk tolerans düzeyi, çeşitlendirme ve tekafüllerin finansal gücü ile ilgili hususları içermektedir)
- Piyasadaki değişikliklere ve tekafülün risk profiline göre izleme, gözden geçirme ve güncelleme süreci yapılması gerekmektedir.

4.3.3. Retekafülün Maliyeti

Cummin ve diğerlerine (2021) göre genel olarak reasürans maliyeti bazen taahhüt edilen risklerin aktüeryal fiyatından daha yüksek olabilmektedir. Ismail (2013) yapmış olduğu çalışmada bu görüşün aksine mevcut retekafül uygulamasının maliyetli olmadığını belirtmiştir. OECD (2018) verilerine göre de 2014-2016 dönemi için reasürans şirketleri tazminat ödemelerine kıyasla daha fazla prim topladığı anlaşılmıştır.

Bank Negara Malaysia'dan (BNM, 2019) elde edilen istatistikler, ortalama olarak 2002-2011 döneminde, tekafül şirketleri, tekafül katkılarının yaklaşık %25'ini retekafül için kullandığı tespit edilmiş ve bu oranın geleneksel sigorta sektörü için ise ortalama %19 olduğu belirlenmiştir.

Malezya örneğinde, BNM "Gereksiz retekafül harcamalarının olmaması için retekafül harcamaları brüt tekafül katkılarının %15'ini geçmemeli" şeklinde bir çağrıda bulunmuştur. Retekafülün maliyetini etkileyen faktörler arasında rekabete dayalı fiyatlar nedeniyle arz ve talep arasındaki dengesizlik, sermaye ile ilgili kapasite kısıtlamaları, faiz oranındaki hareketler, katastrofik kayıplar, ülkenin GSYİH'ndeki değişiklikler sayılabilmektedir (Meier ve Outreville, 2003).

5. Reasürans ve Retekafülün Yıllara Göre Gelişimi

Türkiye'de hali hazırda faaliyet gösteren beş reasürans şirketi bulunmaktadır. Bu şirketler Artı Reasürans, Milli Reasürans, Türk Reasürans, Türk Katılım Reasürans ve VHV Reasürans'tır. Bu reasürans şirketleri arasında yer alan Artı Reasürans'ın üretimi incelendiğinde aktif olarak yeni sigorta ve reasürans sözleşmesi yapmadığı görülmektedir (TSB, Sektör Raporu, 2020, s. 18). Bir diğer reasürans şirketi olan Milli Reasürans ise Artı Reasürans'sa kıyasla üretimi bulunmaktadır. Yıllara göre veriler incelendiğinde Milli Reasürans'ın 2021 yılı itibarıyla 7.183 milyon TL aktif büyüklüğe sahip olduğu görülmektedir. Şirketin prim hacmi ise 2.483 milyon TL'dir (MilliRe, 2022).

Türk Reasürans 2019 yılında faaliyete geçmiş olup 2021 yılı itibarıyla 2.1 milyar TL aktif büyüklüğe sahiptir. Şirketin prim üretimine bakıldığında ise 2021 yılında 1.8 milyar TL olarak gerçekleştiği görülmektedir (TürkRe, 2022). Yurt içindeki reasürans hacmini artırmak için önemli bir yapı olan Türk Reasürans 2020 yılında Doğal Afet Sigortaları Kurumu'nun (DASK) teknik işleticiliğini üstlenmiştir (TSB, Sektör Raporu, 2020, s. 64). Bir diğer reasürans şirketi VHV Reasürans'ın 2021 yılı faaliyet raporu incelendiğinde ise aktif büyüklüğünün 465.863.124 TL ve prim üretiminin ise 295.181.682 TL olduğu görülmektedir (VHVRe, 2022).

Son olarak 08/09/2021 tarihinde Türk Reasürans'ın iştiraki olarak kurulan Türk Katılım Reasürans'ın verileri incelenmiştir. Türk Reasürans'ın %100 iştiraki olan Türk Katılım Reasürans 100 milyon TL ödenmiş sermaye ile kurulan şirket retekafül faaliyetlerini yerine getirmek için kurulmuştur (TürkRe, 2022). Şirket kuruluşunun hemen ardından Danışma Komitesi ve Katılım Uyum Birimi'ni oluşturmuş buna ek olarak da iç sistemler, finans, fon yönetimi gibi uygulamaları katılım esasların uygun hale getirmiştir (Türk Katılım Re, 2021, s. 23).

Yatırım faaliyetlerinde 2021 yılı itibariyle 4.695.260 TL gelir elde eden şirket, faaliyet gideri, yatırım gideri ve vergi giderlerinden oluşan 1.636.385 TL gidere katlanarak ilgili dönemi 3.058.875 TL net kar ile kapatmıştır (Türk Katılım Re, 2021, s. 49).

Katılım sigortacılığıyla 2010 yılında tanışmış olan Türkiye’de 2021 yılsonu itibariyle 12 katılım sigorta şirketi faaliyet göstermektedir (TSB, 2021). Bu şirketlerin 6 tanesi tam katılım sigorta şirketi iken 6 tanesi pencere usulü olarak hizmeti vermektedir. Ancak 20 Eylül 2017 yılında yayınlanan Katılım Sigortacılığı Çalışma Usul ve Esasları Hakkındaki Yönetmeliğinin (Geçici 1. Madde) “5684 sayılı Sigortacılık Kanununda belirtilen şartlara göre kurulan şirketlerden pencere usulü ile faaliyet gösterenlerin faaliyet süresi, bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 3 yıl ile sınırlıdır ve bu sürenin 2 yıl daha uzatılmasına karar verilebilir” ifadesine göre (2017), pencere usulü hizmet veren şirketler bu süreler dahilinde bu alandaki faaliyetlerine pencere usulüyle devam etmemesi kararlaştırılmıştır.

Ne var ki 19/12/2020 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan “Katılım Esasları Çerçevesinde Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik” kapsamında pencere usulüne son verilmiş ve anılan yönetmeliğin yayımlanmasını takiben mevcut pencere usulüyle çalışan şirketler için ya yeni bir katılım sigorta şirketi kurulması ya da portföylerini başka bir katılım şirketine devretmesi öngörülmüştür (2020). Dolayısıyla önümüzdeki yıllarda yeni şirket kurulmaması halinde şirket sayısında azalma olacaktır.

12 katılım şirketinin 7’si hayat dışı, 5’i ise hayat ve emeklilik branşlarında faaliyet göstermektedir. Hayat dışı katılım primlerinin yaklaşık %35’ini yangın ve doğal afet ile genel zararlar branşı oluştururken %55 gibi önemli bir payını oto branşları oluşturmaktadır (Türk Katılım Re, 2021, s. 16). Katılım sigortacılığının gelişmesi ve bu piyasanın daha da büyümesi için katılım reasüransı piyasasının katkısı önemlidir. Katılım reasüransı piyasasının gelişimiyle birlikte hem daha iyi bir risk yönetim süreci yürütülebilecek hem de büyük ticari riskler ve deprem, kasırga gibi risklerinde teminat altına alınması mümkün olacaktır (Türk Katılım Re, 2021, s. 17).

2019-2023 dönemini kapsayan On Birinci Kalkınma Planı’nda (2019, s. 46) yer alan “katılım sigortacılığını teşvik edici mahiyette mevzuat ve kurumsal yapı geliştirilecek ve yaygınlaştırılacak” ifadesi ve “ülke kaynaklarının yurt dışına akışının önüne geçilmesi için katılım reasürans fonu kurulması” ifadesi devletin bu sektöre verdiği önemin bir göstergesidir. Katılım reasürans fonunun kurulması hem retekafül piyasasını geliştirecek hem de tekaful piyasasının iş kabul kapasitesini artıracak ve nihayetinde sektörün büyümesine katkı sağlayacaktır.

Türkiye’de katılım sigortacılığı sektöründe faaliyet gösteren sigorta şirketleri reasürans korumasını sağlamak için birçok farklı şirketle çalışmaktadır. Bu şirketlerin çoğunluğunu retekafül şirketleri değil reasürans şirketleri oluşturmaktadır. Bu durum katılım sigortasında reasürans uygulamasına aykırı bir durum olmakla birlikte katılım sigortasında reasürans, reasürans faaliyetinin katılım finans ilkeleriyle uyumlu olarak ortak risk paylaşımı ve dayanışma esasları ile gerçekleştirilmelidir.

Bu nedenle katılım ilkeleriyle uyumlu çalışan sigorta şirketleri katılım reasürans şirketleriyle çalışması gereklidir. Bu amaç doğrultusunda katılım reasürans şirketleri (retekafül) dünyanın farklı yerlerinde kurulmuştur. Ancak bu şirketlerin sayısı ve kapasitesi yeterli olmadığı bilinmektedir. Bu nedenle yeterli olmadığı dikkate alınarak zaruret prensibi gereği katılım sigorta şirketlerinin danışma komitelerinin onayını alarak geleneksel reasürans şirketleriyle çalışması ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Örnek olarak katılım sigortacılığı faaliyetinde bulunan şirketlerden Neova Katılım Sigorta A.Ş.’nin çalıştığı reasürans ve katılım reasürans şirketleri aşağıda verilmiştir.

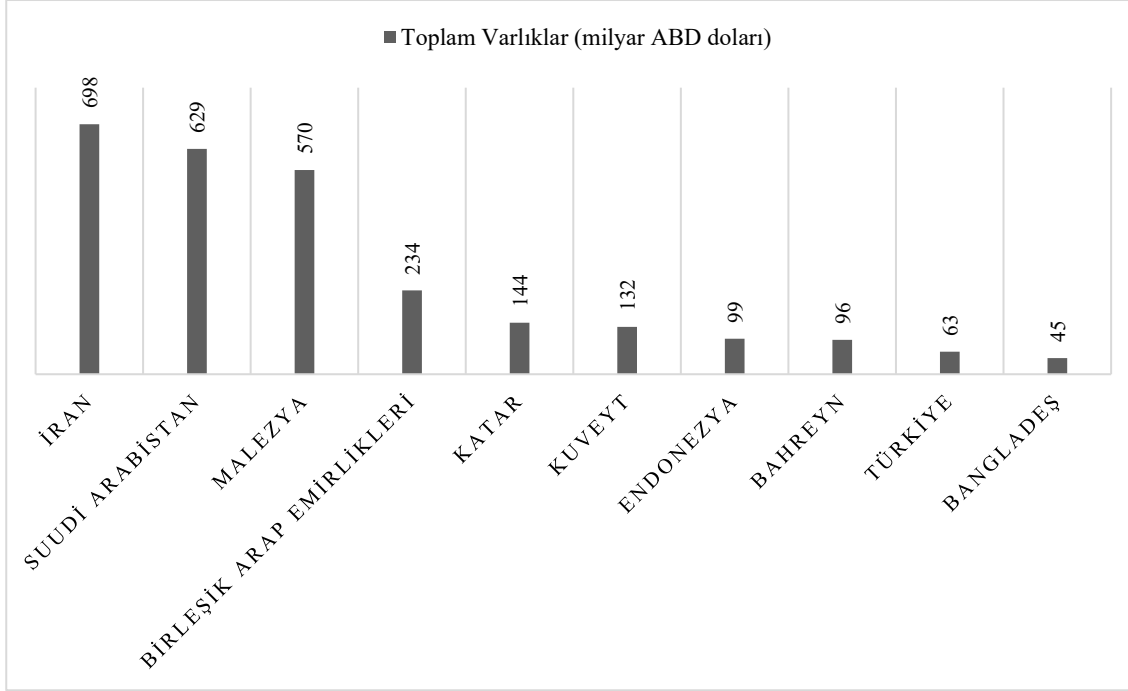
Tablo 1. Neova Katılım Sigorta A.Ş. 'nin Çalıştığı Reasürans/Retekafül Şirketleri

Reasürör Adı	Notu	Faaliyet Merkezi
Milli Reasürans T.A.Ş.	B	Türkiye
Türk Katılım Re A.Ş.	-	Türkiye
Rga (Retekafül)	A+	İtalya
Mapfre Re	A+	İspanya
Ccr Re	A	Fransa
Helvetia Re	A+	İsviçre
Korean Re	A	Güney Kore
Odyssey	A	Fransa
Hannover Re	A+	Almanya
Labuan Re	A-	Malezya
Kuwait Re	A-	Kuveyt
Everest Re	A+	Bermuda
Ms Amlin Re	A	İngiltere
Swiss Re	A+	İsviçre
Saudi Re	A3	Suudi Arabistan
Gic Re	B++	Hindistan
Qbe Re	A+	İngiltere
Igi Re	A	Bermuda
Vig Re	A+	Çek Cumhuriyeti
Liberty Re	A	Bermuda
Blenheim Synd	A	İngiltere
Oman Re/Ocean	Bb+	Umman

Kaynak: Neova Katılım A.Ş. (2022)

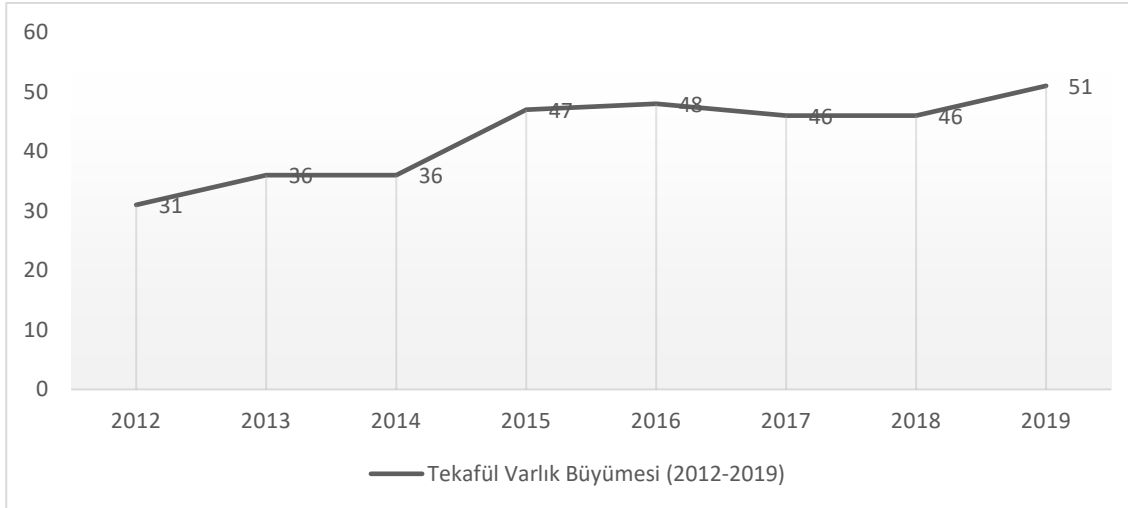
Neova Katılım Sigorta A.Ş.'nin de ağırlıklı olarak geleneksel reasürans şirketleriyle çalıştığı görülmektedir. Şirketler arasında bir retekafül şirketi bulunmaktadır.

ICD-Refinitiv İslami Finans Kalkınma Raporu'nda (2020) İslami finans sektörünün varlıklarının gelişimi incelenmiştir. Rapora göre İslami finans sektörünün varlıkları 2018 yılındaki yavaşlamanın ardından güçlü bir büyüme ile 2019 yılında %14 artarak 2,88 Trilyon ABD dolarına ulaşmıştır.

Şekil 2. İslami Finans Varlıklarında En İyi Ülkeler, 2019

Kaynak: ICD-Refinitiv Islamic Finance Development Report, (2020).

Raporda aynı zamanda İslami finans varlıklarının ülkelere göre dağılımı da verilmiştir. Türkiye'nin de içinde yer aldığı birçok ülke büyüme gösterse de İran, Suudi Arabistan ve Malezya önde gelen üç ülke olup fon tutarlarında fonlar genel olarak en hızlı büyümeyi bu üç ülke göstermiştir. İran ve Suudi Arabistan şeriatla yönetilen İslami ülkeler arasında olup bu ülkelerin sigorta üretimlerinin tamamı katılım sigortacılığı verileri arasında gösterilmektedir. Bu üç ülke 2019'daki küresel İslami finans varlıkların %66'sını oluşturmaktadır. Küresel İslami finans varlıkları 2020 yılında ise %14 artarak 3.37 trilyon ABD dolarına ulaşmıştır. Bu tutarın 2025 yılında 4,94 trilyon ABD dolarına ulaşması beklenmektedir (Refinitiv, 2021).

Şekil 3. Tekafül Varlık Büyümesi (2012-2019)

Kaynak: ICD-REFINITIV Islamic Finance Development Report, (2020).

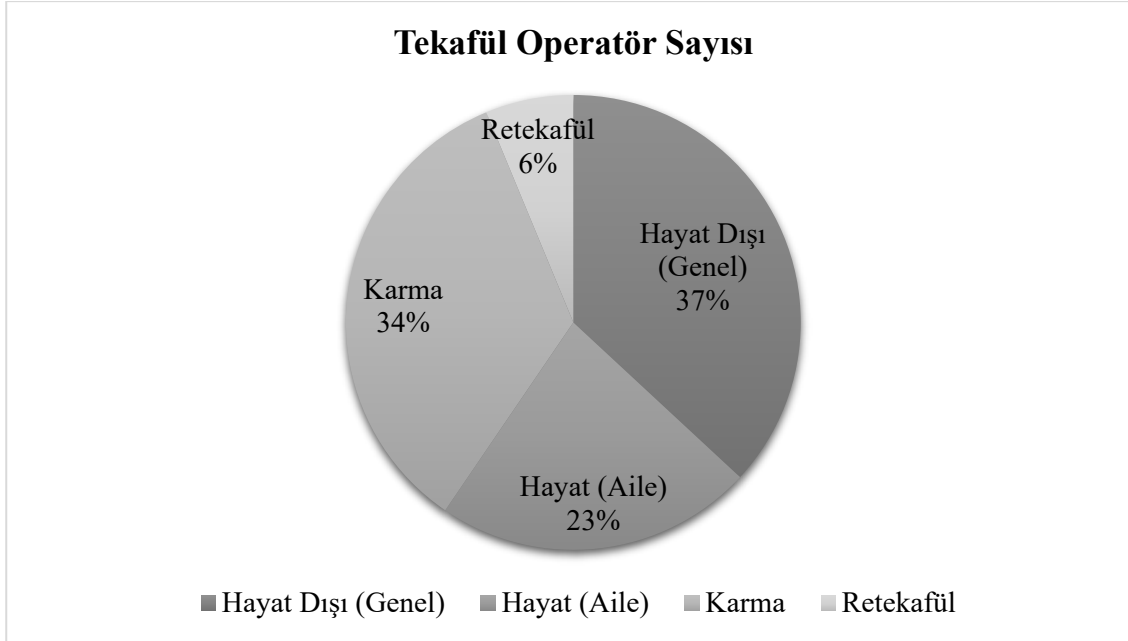
Şekil 4. Tekafül Varlık Büyümesi (2019)

Kaynak: ICD-REFINITIV Islamic Finance Development Report, (2020).

ICD-Refinitiv İslami Finans Kalkınma Raporu'nda 2012-2019 yılları arasında tekafül varlıklarının gelişimi incelenmiştir. Rapora göre 2018 yılında toplam tekafül varlıkları 46 milyar ABD doları iken %10'luk bir büyüme göstererek 51 milyar ABD dolarına yükseldiği görülmektedir. Toplam operatör sayısının ise 2019 yılı itibariyle 336 olduğu belirlenmiştir. Tekafül varlıklarının 2019 yılında en hızlı büyüme gösterdiği pazar ise Türkiye pazarı olmuştur. Aşağıdaki şekilde ise tekafül operatörlerinin hayat dışı, hayat, karma ve retekafüle göre sayıları verilmiştir.

Şekil 5. Türe Göre Tekafül Operatör Sayısı, 2019

Kaynak: ICD-REFINITIV Islamic Finance Development Report, (2020).

ICD-Refinitiv IFDI Raporu'na göre hayat-dışı (genel) tekafül de 124 operatör bulunurken karmada 115, hayat (aile) da 76 ve retekafülde ise 21 operatör bulunmaktadır.

6. Sonuç ve Öneriler

Tekafül sektörü geleneksel sigortacılık sektörüne alternatif bir sigortacılık hizmeti sunmaktadır. Sigorta sektöründe faaliyet gösteren hem geleneksel hem de katılım sigorta şirketleri için reasürans/retakafül olmazsa olmazdır. Zira bir kısım bireylerce geleneksel sigortaya karşı tepki bulunmakta ve dini hassasiyetlerden dolayı

sigorta yaptırmamaktadırlar. Böylece anılan kişilerin sigorta hizmetinden mahrum kalmamak ve sahip oldukları mal varlığını güvence altına almak için tekafül ya da katılım sigortacılığı sektöründe faaliyet gösteren sigorta şirketlerinden teminat sunulması bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. Bununla beraber şirketlerin tüm riskleri üzerinde tutması hem daha fazla risk kabul etmesini zorlaştırmakta hem de sektörde devamlılığını tehlikeye atmaktadır. Bu nedenle şirketler bünyesinde bulundurduğu riskleri dağıtmak, sigorta kapasitesini artırmak, teknik bilgi sağlamak, kâr paylarını korumak ve katastrofik risklere karşı koruma sağlamak için reasürans/retakafül işlemlerine devam etmek zorundadır. Çalışmada katılım sigortacılığında bir reasürans uygulaması olan retakafül incelenmiş ve retakafül anlaşmalarının genel yapı olarak reasürans anlaşmalarıyla benzer olduğu sonucuna varılmıştır. Retakafül anlaşmalarının reasürans anlaşmalarından ayrılan yönü, retakafül şirketleri geleneksel sigortacılık ile toplanan riskleri değil, tekafül sigortacılığıyla toplanan risklerin paylaşılması ve dağıtılmasını sağlamaktadır. Türkiye'deki sigortacılık sektöründe faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin bir reasürans şirketiyle çalışmasının gerekli olduğu kadar katılım sigorta (tekafül) şirketlerinin de bir retakafül şirketiyle çalışması oldukça önemlidir.

Yıllara göre tekafül verileri incelendiğinde katılım sigortacılığı piyasasının her geçen yıl gelişim gösterdiği görülmektedir. Buna bağlı olarak da retakafüle olan ihtiyaç gittikçe artmaktadır. Tekafül uygulamasının bulunduğu bir piyasada retakafül uygulamasının gerekliliğine rağmen Türkiye'de 2021 yılına kadar bir retakafül şirketi bulunmamıştır. Bu durum sektörde katılım sigortacılığı alanında faaliyet gösteren şirketlerin hem geleneksel reasürans şirketleriyle hem de yurt dışında faaliyet gösteren reasürans/retakafül şirketleriyle çalışmasına yol açmıştır. Buna bağlı olarak, Türkiye'deki tekafül şirketlerinin çalıştığı reasürans şirketleri incelenmiş ve şirketlerin ağırlıklı olarak geleneksel reasürans şirketleriyle çalışıldığı belirlenmiştir. Bunun nedenleri arasında retakafül şirket sayısının az ve kapasitesinin yetersiz olması sayılabilmektedir.

Bu alandaki İslami hassasiyetten dolayı retakafülün dikkate alınması önemli olmakla birlikte danışma komitesinin retakafül anlaşmalarında aktif olarak yer alması ve içeriğine vakıf olarak süreci takip etmeleri gerekmektedir. Katılım sigorta şirketlerinin katılım alanında çalışan reasürans şirketi/şirketlerinden reasürans desteği alması gerekmektedir. Ancak katılım sigorta şirketleri eğer tam retakafül şirketlerinde yeterli kapasite bulamazsa zaruret prensibi gereği pencere usulü retakafül koruması sağlayan şirketlerden veya geleneksel reasürans şirketlerinden reasürans koruması alabilmektedir. Bunun dışında katılım alanında faaliyet gösteren bir başka sigorta şirketinden/şirketlerinden koruma sağlanabilmektedir. Türkiye'de 2021 yılına kadar retakafül şirketinin eksikliği bu zaruret prensibine uygun hareket edilmesine neden olmuştur. Türk Katılım Reasürans A.Ş.'nin 2021 yılında kurulmasıyla katılım sigortacılığı sektörünün ihtiyaçlarının karşılanması ve kurulan bu retakafül şirketi sayesinde sektörde yeni bir dinamizm oluşması beklenmektedir. Türk Katılım Reasürans'ın kuruluş amaçlarından biri de reasürans primlerinin ve bu alanda oluşacak fonların yurtiçinde kalmasını sağlamaktır. Dolayısıyla Türk Katılım Reasürans A.Ş.'nin kurulması ülke için çok önemli olmuştur. Türk Katılım Reasürans'ın kapasitesinin artırılması ve diğer katılım sigorta şirketlerinin bu şirketle çalışması İslami usule uygun anlaşma yapmanın yanı sıra ülke ekonomisine de büyük katkı sunacaktır.

7. Kaynakça

- Ahmad, A. U., Mahbob, I. B., & Ayub, M. (2016). The Nature of Retakaful: Risk Sharing or Transferring Risks? *Takaful and Islamic Cooperative Finance* (s. 171-191). içinde Edward Elgar Publishing Limited.
- Ali, N. A., & Markom, R. (2021). Shariah Compliance on Retakaful in Malaysia. *Diponegoro Law Review*, 6(1), 1-16.
- Alshammari, A. A., Altarturi, B. H., & Alokla, J. (2021). Systematic Review on Takaful and Retakaful Windows: A Regulatory Development Perspective. *Journal of Business School*, 4(1), 1-13.
- Asafa, D., & Archer, S. (2018). Issues Arising from Changes in Takāful Capital Requirements . IFSB Working Paper Series.
- Ayan, E. (2020). Türkiye Sigortacılık Tarihinde Kurumsal Bir Pranga: Reasürans Tekelinin Eleştirel Analizi. *Balıkesir University The Journal of Social Sciences Institute*, 44(23), 1001-1039.
- Billah, M., GhulamAllah, E., & Alexakis, C. (2019). Retakaful and its importance to Islamic finance.
- BNM. (2019). Takaful Operational Framework. Bank Negara Malaysia.
- COMCEC. (2019). Improving the Takaful Sector. Standing Committee for Economic and Commercial Cooperation of the Organization of Islamic Cooperation.

- Cummins, J. D., Dionne, G., Gagné, R., & Nouira, A. (2021). The Costs and Benefits of Reinsurance. *The Geneva Papers on Risk and Insurance - Issues and Practice (2021)*, 46, 177-199.
- Dilek, İ. (2019). Türkiye’de Tekafül (Katılım Sigortacılığı) ve Uygulanabilirliği. *Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi(13)*, 44-57.
- El Attar, A., & El Hachloufi, M. (2022). Actuarial Model for Takaful Contributions Via Optimal Retakaful. *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, 13(5), 778-790.
- Ererdi, H. (1983). *Reasürans*. İstanbul: Erkent Ofset.
- Frenz, T., & Soualhi, Y. (2010). Takaful & Retakaful: Advanced principles & practices. Institute of Islamic Banking Finance & Munich Re.
- Hazine Müsteşarlığı. (2017). Katılım Sigortacılığı Çalışma Usül ve Esasları Hakkında Yönetmelik. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/09/20170920-7.htm> adresinden alındı
- Htay, S., Arif, M., Soualhi, Y., & Zaharin, H. (2012). *Accounting, Auditing and Governance for Takaful Operations*. Wiley Online Library.
- Islamic Copporation for the Development of the Private Sector. (2020). ICD-REFINITIV;Islamic Finance Development Report.
- Ismail, W. Z. (2013). Introducing Retakaful Pool for Takaful Operators. Institute of Islamic Banking and Finance, International Islamic University Malaysia.
- Ismail, W., Yusof, M., & Ahmad, I. (2021). Retakaful – An Integrated Mechanism to Enhance Prudence, Cost Effectiveness and Efficiency. *Journal of Technology Management and Business*, 8(1), 35-42.
- Khairat, D. (2017). Making (Re) Takaful Sustainable. *Middle East Insurance Review*, 68-70.
- Kwon, W. (2007). Islamic Principle and Takaful Insurance: Re-evaluation. *Journal of Insurance Regulation*, 26(1), 53-81.
- Laçınbala, Y., & Ünsal, H. (2019). Katılım Sigortacılığında (Tekafülde) Pencere Sisteminin Değerlendirilmesi. *Sosyoekonomi Dergisi*, 27(42), 181-202.
- Mahbob, I. (2012). Retakaful. *World Bank Group*.
- Meier, U., & Outreville, J. (2003). The reinsurance price and the insurance cycle. Zurich (Suiza): In Presentado al Seminar of the European Group of Risk and Insurance Economists (EGRIE).
- Merkin, R. (2013). Guide to Reinsurance Law. London: Informa Law, Mortimer House, .
- MilliRe. (2022). *2021 Yılı Faaliyet Raporu*. Milli Reasürans A.Ş.
- Neova Katılım Sigorta A.Ş. (2022). 06 02, 2022 tarihinde Neova Katılım Sigorta A.Ş. adresinden alındı
- Nomer, C., & Yunak, H. (1998). *Reasürans*. İstanbul: Ceyma Matbaacılık.
- Nuhtay, S. N., Hamat, M., Ismail, W. Z., & Salman, S. A. (2014). Retakaful (Islamic Reinsurance): Historical, Shari’ah and Operational Perspectives. *World Applied Sciences Journal*, 185-190.
- OECD. (2018). The Contribution of Reinsurance Markets to Managing Catastrophe Risk. Organisation for Economic Co-operation and Development.
- Özbolat, M. (2020). *Temel Sigortacılık*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.
- Özcan, H., & Yıldırım, H. (2021). Türk Sigorta Sektörünün 2010-2019 Dönemi Prim ve Reasürans İlişkisinin Zaman Serisi Yöntemi ile Analizi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi(24)*, 1-16.
- Refinitiv. (2021). Islamic Finance Development Indicator (IFDI).
- Sigorta Şirketleri ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esaslarına İlişkin Yönetmelik. (2007).
- Sigortacılık Özel Emeklilik ve Düzenleme ve Denetleme Kurumu (SEDDK). (2020). Katılım Esasları Çerçevesinde Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/12/20201219-2.htm> adresinden alındı

- Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). *On Birinci Kalkınma Planı*.
- TSB. (2020). *Sektör Raporu*. Türkiye Sigorta Birliği.
- TSB. (2021). *Türkiye Sigorta Birliği*. 12 12, 2022 tarihinde <https://www.tsb.org.tr/tr/istatistikler> adresinden alındı
- Türk Katılım Re. (2021). *Türk Katılım Reasürans 2021 Faaliyet Raporu*. 11 28, 2022 tarihinde alındı
- TürkRe. (2022). *2021 Yılı Faaliyet Raporu*. Türk Reasürans A.Ş.
- Umut, M., & Akkurt, E. (2022). Insurance Business Modes Under Islamic Law and Participation Insurance. *International Journal of Insurance and Finance*, 13-27.
- Ünan, S. (2020). Reasürans Sözleşmesi Hukuku İlkeleri (RSHİ). *Reasürör*, 4-16.
- Üstün, Y. (2014). Sigorta, Tekafül ve Kooperatif Sigortacılığı. *Karınca Dergisi*(297), 1-12.
- VHVRe. (2022). *2021 Yılı Faaliyet Raporu*. VHV Reasürans A.Ş.
- Yıldırım, İ. (2014). Tekafül (İslami) Sigortacılık Sisteminin Dünyadaki Gelişimi ve Türkiye'de Uygulanabilirliği. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 49-58.
- Yusof, M. F., Ismail, W. Z., & Ahmad, I. (2022). Viability of Securitized Takaful and Retakaful in Takaful Industry. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 12(9), 816-828.
- Yusuf, R. Y. (2011). Revisiting And Redefining The Concept Of Retakaful And The Viability Of Its Model In Malaysian Takaful Industry. *Business & Management Quarterly Review*, 2(4), 20-32.